

**СЕКЦІЯ 3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ, КРИМІНАЛЬНО-
ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ
ПРОБЛЕМАТИКИ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ
КРИМІНОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Мінченко С.І.,
професор кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх
справ, доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,

**ЦИВІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ
ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ**

Проголосивши у 1991 році незалежність, наша держава обрала шлях демократичного розвитку, суттєвим напрямом якого стало створення системи демократичного цивільного контролю, здатного забезпечити оперативний вплив громадськості на правоохоронні органи і, зокрема, органи внутрішніх справ.

Цивільний контроль сприяє реальній появі в країні таких ознак правової держави, як рівність особи й державних структур перед законом та відповідальність як особи, так і державних структур за правопорушення. Тому є необхідність створення в державі такого механізму цивільного контролю за діяльністю органів внутрішніх справ, який би перешкоджав чиновницькому свавіллю, оскільки відторгнення громадян від цього процесу призводить до безконтрольності влади.

Згідно зі ст. 6 Закону України від 19 червня 2003 року «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» система цивільного контролю над Воєнною організацією і

правоохоронними органами держави складається з: 1) парламентського контролю; 2) контролю, здійснюваного Президентом України; 3) контролю з боку органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; 4) контролю з боку судових органів та нагляду з боку органів прокуратури; 5) громадського контролю.

В статті 20 зазначеного Закону України визначено, що ЗМІ, висвітлюючи проблеми у сфері національної безпеки та оборони, боротьби зі злочинністю, на основі об'єктивної інформації формують громадську думку та сприяють підвищенню престижу служби в органах внутрішніх справ, зміцненню довіри суспільства до правоохоронних органів.

При цьому з метою підвищення ефективності цивільного контролю за діяльністю органів внутрішніх справ та забезпечення дотримання ними демократичних принципів, дієвою буде діяльність ЗМІ лише при реальній їх незалежності від інших суспільних інституцій. А функціонування органів внутрішніх справ в обстановці відкритості, що передбачає ліквідацію монополії правоохоронних органів на інформацію, що належить до сфери національної безпеки, створює реальні можливості для контролю їх діяльності громадським суспільством.

ЗМІ мають право у встановленому порядку запитувати та безоплатно отримувати від правоохоронних органів відкриту інформацію та поширювати її через пресу, радіо, телебачення, засоби глобальної інформаційної мережі Інтернет та в інший спосіб, а також, дотримуючись вимог законодавства щодо збереження державної таємниці, публікувати офіційні відповіді органів державної влади.

Враховуючи масштаби впливу ЗМІ на аудиторію, існує можливість проведення за їх участі ряду заходів профілактичного характеру, а саме: розкривати найширшим верствам населення причини і умови, що сприяють вчиненню правопорушень; формувати у читачів, радіослухачів, теле- і кіноглядачів необхідні позитивні настанови і так звані стереотипи поведінки в різноманітних ситуаціях;

роз'яснювати населенню чинне законодавство і аналізувати практику його застосування; поширювати досвід взаємодії правоохоронних органів і громадськості при здійсненні профілактичної роботи.

Важливу роль у здійсненні цивільного контролю відіграють і інші інституції громадського суспільства, зокрема державні науково-дослідні центри, та неурядові організації – партії, рухи, масові організації та пересічні громадяни. Максимально можливий поінформованості населення з цього питання сприяє проведення опитувань та дискусій з актуальних питань діяльності органів внутрішніх справ.

Міжнародний та вітчизняний досвід свідчить, що процеси забезпечення прав людини та цивільного контролю за діяльністю органів внутрішніх справ створюють реальні можливості політичного розвитку суспільства та є неодмінною умовою нормального функціонування сучасного демократичного суспільства.

Інформація про органи внутрішніх справ повинна бути об'єктивною та не перетворювати цивільний контроль на зведення політичних рахунків. Сьогодні, в період активного політичного життя країни, встановлення реального цивільного контролю за діяльністю ОВС повинно: по-перше, виключати можливість їх використання в політичній боротьбі і по-друге, створити такий механізм контролю за діяльністю органів внутрішніх справ, який би виключав можливість зловживання владою співробітників органів внутрішніх справ і їх діяльність була направлена виключно на захист прав і свобод людини.

Таким чином, однією з умов демократії, правового розвитку суспільства та ефективної діяльності правоохоронних органів є цивільний контроль над органами внутрішніх справ, які захищають права людини від протиправних посягань.